

Năm cũ trôi qua năm mới lại về, chúng ta sẽ a so n nghênh đón tên con vật mới,

từ trước đến nay vì c ch n tên các con gia súc và thú vật hoang dã làm biểu tượng mới năm gọi là 12 con giáp. Theo thời gian có sự liên hệ 12 cung Hoàng đạo cũn phải nói đến Ngũ Hành là: Kim, Mộc, Thủy, Hỏa, Thổ.

Người Tây phương tính theo chu kỳ sao Jupiter (Mộc tinh) quay quanh mặt trời là 12 năm. Mỗi năm nó xuất hiện ở một phương vị nhất định, nên đó do mặt trong 12 con giáp đang trình gi. Mỗi hai con vật được gọi là 12 đũa chi tượng trưng cho chu kỳ mặt năm. Trong số các con giáp này mới con vật đi đến 2 giờ sáng hôm trong một ngày 24 tiếng. Con rồng là con vật thần thoại và Tí, Dần, Tỵ, và Thân là những con vật sống hoang dã và thường tránh gặp con người. Bởi con còn lại là gia súc, theo chu kỳ 12 năm thì lại mang tên con vật cũ.

Đái sáng Viãt Nam ãnh hãng nông nghiãp nãn sá dáng cã Âm Lãch và Dãng lãch. Trong dân gian tính ngày âm theo phong tãc: tã tã, lã hãi, ma chay, cãi gã, dáng nhãa... Năm 2010 theo Âm lãch ngày 14.2.2010 Dãng lãch là ngày Mừng Mãt Tãt năm Canh Dãn. Hã đáng thã 3 trong 12 con giáp lên ngôi. Nhìn lãi 12 tháng qua con Trãu siãng nãng, làm viãc mãt nhãc suãt ngày đêm, tã tã đãa cãn suy thoái kinh tã vãt qua vãc thãm, thã giãi nhiãu thay đãi, Tãng thãng đãu tiãn Hiãp Chãng Quãc Hoa Kã là ngãi da đen.

□

Hã trong thiên nhiên

Trên rãng núi Hã là mãt trong nhiãu loãi thú dã, nhãng Hã (cãp, hùm) to lãn di chuyãn nhã nhãng có sãc mãnh phi thãng, có thã nhãy cao 2 m, dài 8 m nhanh nhãn, bãi lãi giãi nãn đãc gãi là Chúa Tã Sãn Lâm. Nhãng ngãc lãi Hã có trí nhã rãt kém.

Thãi xa xãa đãi sáng con ngãi ã các vùng đãi núi chãa có vũ khí đã chãng lãi Cãp, đành bó tay sã hãi, làm miãu thã đôi khi thãn thánh hóa gãi Cãp là ông Ba Mãi, Hã không thích ánh sáng, ban ngày lãn trãn trong bãi cã, lùm cây hay ngã, khi mãt trãi lãn. Hoàng hôn vã Hã thãng xuãt hiãn tìm mãi, mãt rãt sáng trong đêm tãi có thã thãi miãn nhãng con mãi nhã bé ăn cã nhã nai, hãu...

Mãt trăm năm trãc trên thã giãi có khoãng 100.000 con sáng rãi rác trên núi rãng, ngày nay Hã (Cãp) không là mãi đe doã nãa, mà còn bã con ngãi bãt giãt lãy xãng da, còn lãi hãn 5.000 con, nhiãu loãi bã đãt chãng! Cãp đáng chi thã 3 trong 12 con giáp nãn gãi là Dãn ã, giã Dãn chã thãi gian tã 3 đãn 5 giã sáng. Cãp nay còn nhiãu hay ít, hình ãnh và truyãn thuyãt vã loãi Cãp vãn nãm trong tâm tãy và văn hóa các dân tãc Á Đông.

Phân loãi Hã trong đãi sáng và khoa hãc

Giãi (regnum), Animalia đãng vãt

Ngành (phylum), Chordata loãi có xãng sáng

Lãp (class), Mammalia đãng vãt có vú

Bã (ordo), Carnivora đãng vãt ăn thãt

Hã (familia), Felidae hã mèo

Chi (genus), Panthera Beo báo

Hã lãn nhãt trong hã nhà mèo, nhãng có nhiãu loãi Hã có mãt sã đãc trãng khác nhau. Đãi dài giúp nó quân bình thân thã khi lão lãi lúc rãt bãt mãi, râu dài giúp nó tìm mãi, đánh hãi nhã mèo. Hã đãc trãng lãng nãng tã 150 đãn 310 kg và Hã cái tã 100 đãn 160 kg. Hã đãc dài tã 2,6 đãn 3,3 m Hã cái tã 2,3 đãn 2,75 m. Trong các loãi Hã, giãng Corbetts nhã, loãi Hã Amur lãn nhãt. Màu cãa chúng có thã là bãt kã màu nào trong khoãng tã vàng đen đã – da cam. Sau tai có đãm trãng, cãm và hãng màu trãng, trên ngãc, cã, cũng nhã phãn bên trong cãa chân màu trãng nhãt. Bã lông có nãn vàng màu da bò, vàng nhãt có nhiãu sãc (vãn) màu đen hoãc màu nâu đen. Đãi có vòng nâu đen không đãu tã trong đãn nút đãi, mãt biãn thã “gen” là Hã trãng,

Các loài hã khác nhau

*Panthera tigris altaica Hã Siberia hay Hã Amur, còn gãi là Hã Mãn Châu (Trung Hoa gãi là hã Đông Bãc ã), gãn nhã toàn bã sáng trong nhãng khu vãc rãt hãn chã cãa miãn đông Nga, ã đó

hiện nay chúng đäc bäo vä. Trong thiên nhiên có ít hän 400 con. Hä Siberia là giäng Hä to con, con đäc thäng dài trung bình 2,7 mét và näng khäng 290 kg, väi bä lông dày và nhäng đäng vän län màu vàng nhät.

**Panthera tigris amoyensis* – Hä Hoa Nam. , chä amoyensis tên khoa häc cäa nó xuät xä tä tên đäa danh Amoy, còn gäi là Xiamen täc Hä Môn, đang näm trong tình träng nguy hiäm nhät, sä tuyät chäng ...

**Panthera tigris corbetti* – Hä Đông Däng Indochina-Tiger (còn gäi là hä Corbet), đäc thäy ở Viät Nam, Campuchia, Lào, Thái Lan, Myanma, Mã Lai, Trung Hoa. Täi Viät Nam phän län hä đã bä giät đä läy da xäng näu cao hä cät.

**Panthera tigris jacksoni* – Hä Mã Lai đäng nghĩa: *Panthera tigris malayensis*, tiäng Mã Lai: Harimau Malaya, chä tìm thäy ở khu väc phía nam cäa bán đäo Mã Lai .

**Panthera tigris sumatrae* – Hä näy säng ở đäo Sumatra (Indonesia) đäo hoang dã có khoäng 400 đän 500 con.

**Panthera tigris tigris* Hä Bengal säng trong räng già và đäng cä cäa Bangladesh, Bhutan, Trung Hoa, nän Đä và Nepal. Còn tä 3.000 đän 4.600 con, phän län säng ở nän Đä và Bangladesh.

□

Ba loäi Hä đã tuyät chäng:

**Panthera tigris balica* Hä Bali-Tiger,

**Panthera tigris sondaica* Hä Java-Tiger

**Panthera tigris virgata* loäi Hä Caspi-Tiger

Hä säng trong môi träng thiên nhiên có tuäi thä täi đa 25 năm, phän län chä säng täi 17 hay 21 năm, tuy nhiên vì nän săn bän không tính đäc tuäi thä! Hä có thä säng thích häp väi thäi tiät thay đäi theo täng đä phäng nóng +40 hay län nhä -40 đä Celsius, trên núi cao đän 3.000m. Mäi ngày đêm có thä di chuyän 30km, ít hoät đäng ở mät chä trong nhiäu ngày, nó thäng đi mät mình, thích thät bò, nai, heo räng... mäi ngày ăn tä 8 đän 50 kilo, phän thät còn läi cät đäu mät näi, sau khi ăn no nó uäng rät nhiäu näc và näm ngä, rằng Hä còn dính thät thäng đäc các con công xiä rằng, Hä có mùi hôi vì ăn thät säng máu còn dính hai bên miäng, râu mép. Bäi väy

râu H&# r&#t đ&#c có ch&#t ptomaine, khi sẵn hay b&#y đ&#c H&#, ng&#&i ta th&#&ng đ&#t râu, s&# ng&#&i khác l&#y râu H&# b&# vào b&# m&#ng s&# sinh ra lo&#i sâu có phân r&#t đ&#c tác đ&#ng gi&#t ng&#&i.

Tu&#i tr&#&ng thành c&#a H&# t&# 3-4 năm, H&# cái đ&#ng đ&#c 5 ngày theo chu k&# 50 ngày, sau th&#i gian giao ph&#i có ch&#a kéo dài kho&#ng trên đ&#&i 100 ngày, sinh t&# 2 đ&#n 6 con, m&#i con lúc v&#a sinh n&#ng ch&#ng 900 Gram đ&#n 1400 Gr dài 40 cm. T&# 4-12 ngày thì m&# m&#t, 2 hay 3 tu&#n sau m&#c r&#ng s&#a, m&#t th&#ng r&#&i h&# con b&#t đ&#u ăn th&#t. Chúng bú s&#a m&# t&#i 6 tháng và theo m&# t&#p sẵn m&#i t&# 2 đ&#n 3 năm. Th&#i gian nuôi con h&# m&# không giao ph&#i, tuy nhiên n&#u tách h&# con ra, thì h&# m&# t&#p t&#c giao ph&#i sinh đ&#, h&# m&# có nhi&#m v&# nuôi và b&#o v&# con, h&# đ&#c s&#ng riêng bi&#t m&#t vùng, và th&#&ng tranh dành &#nh h&#&ng v&#i nh&#ng con h&# đ&#c khác...

B&#ch H&# là lo&#i H&# lông màu tr&#ng có v&#n đen r&#t hi&#m, năm 1951 ng&#&i ta phát hi&#n trong r&#ng c&#a ti&#u v&#&ng Rewa, ng&#&i ta b&#t đ&#c 4 chú H&# con, 3 con màu vàng đ&#c bi&#t, m&#t con màu tr&#ng lúc 9 tháng. Con H&# màu tr&#ng tên là Mohan đem v&# nuôi đ&#&ng &# lâu đài Govindgarth, khi tru&#ng thành, ng&#&i nuôi cho giao ph&#i v&#i con H&# lông vàng tên Begun, sinh 4 con cái tên Radha đ&#c nuôi l&#n cho giao ph&#i v&#i Mohan sinh ra 4 con B&#ch H&# là Raja, Rani, Mohine, Sukheshe. H&# Radha sinh thêm 4 l&#a đ&#c 11 con B&#nh H&#. Chính ph&#&n Đ&# tài tr&# cho v&#c nuôi đ&#&ng, các con B&#ch H&# sinh s&#n nhi&#u h&#n. Ngày nay các con B&#ch H&# &# s&# thú hay các đoàn xi&#c đ&#u là gi&#ng t&#&n Đ&#.

&#

H&# trong l&#ch s&# và văn ch&#&ng Vi&#t Nam

Giai tho&#i ngày x&#a T&# quân Lê Văn Duyệt t cùng v&#i s&# th&#n Xiêm La (Thái Lan) hay Chân L&#p ng&#i trên v&#ng đài xem các võ sĩ đ&#u v&#i H&#. Dân chúng chen chúc đ&#ng chung quanh đài. T&# quân truy&#n l&#nh th&# h&# ra đ&# võ sĩ bi&#u di&#n b&#t s&#ng h&# cho s&# th&#n xem. Lê Văn Khôi mình tr&#n m&#c qu&#n c&#t, tay c&#m đùi heo. Không ng&# g&#p con H&# quá đ&# t&#n công ngay, ông né mình đánh ra m&#t côn trúng H&# ngã lăn m&#t lúc r&#i t&#t th&#.

S&# th&#n Xiêm La t&#m t&#c khen ng&#i, nh&#ng T&# Quân n&#i tr&#n l&#i đình truy&#n đao ph&# b&#t tr&#i Lê Văn Khôi đem chém, vì theo l&#nh đ&#u v&#i h&# ch&# đ&#c b&#t s&#ng ch&# không đ&#c đánh ch&#t. Lê Văn Khôi đ&#n tr&#&c v&#ng đài xin tha t&#i vì không bi&#t, xin đ&#c b&#t s&#ng H&# khác đ&# chu&#c t&#i. T&# quân đ&#ng ý ra l&#nh th&# h&# ra, bên ngoài tr&#ng thúc vang tr&#i. Cu&#c t&# thí l&#n này th&#t là gay go Lê Văn Khôi đá trúng hàm đ&#&i c&#a H&#. H&# n&#m b&#t t&#nh ông tr&#i h&# và đ&#t đ&#&i vòng đài làm l&# xin chu&#c t&#i. S&# th&#n Xiêm la th&#y v&#y khen không đ&#t l&#i. T&# Quân ung dung nói: “B&#n ti&#u t&#t đ&#&i tr&#&ng tôi đ&#u nh&# v&#y c&#, có chi đáng cho đ&#i nh&#n khen”. Đây là hình th&#c ph&#o tr&#&ng nh&#n tài v&# võ ngh&# cao c&#&ng c&#a ng&#&i Vi&#t Nam, đ&#n m&#t quân Xiêm đ&#ng sang qu&#y phá n&#&c ta.

Ngày x&#a các Vua Chúa còn thích xem H&# đ&#u v&#i Voi, &# c&# đô Hu&# còn l&#i ph&# tích tr&#&ng đ&#u

Hä Quy&#n xây d&#ng năm 1830. Tr&#äng đ&#u g&#m hai vòng t&#äng thành hình tròn đ&#ng tâm xây b&#ng g&#ch v&#, trát v&#i v&#a. T&#äng dày 1,1m &#n&#n và 0,5m &#đ&#nh. Đ&#äng kính c&#a vòng t&#äng ngoài là 45m, chu vi 140m, cao 4,5m. Vòng t&#äng trong có đ&#äng kính 35m, chu vi 110m, cao 6m. Hai vòng t&#äng cách nhau 4m. T&#ä đ&#äi chân t&#äng có hai c&#u thang đ&# đi lên con đ&#äng đ&#t.

C&#u thang th&# nh&#t có 20 b&#c dành cho vua và hoàng gia. Khán đài là m&#t khu đ&#t hình ch&# nh&#t, di&#n tích 96m² cao 1,5m so v&#i m&#t đ&#äng đ&#t. T&#ä trên khán đài nhìn xu&#ng ng&#äi ta th&#y khu lòng ch&#o c&#a tr&#äng đ&#u.

C&#u thang th&# hai có 15 b&#c dành cho lính và dân xem. Kho&#ng gi&#a hai c&#u thang là m&#t l&#i vào r&#ng 1,9m, cao 3,9m dành cho voi vào tr&#äng đ&#u. Đ&#i di&#n v&#i khán đài dành cho vua, &# phía bên kia c&#a đ&#u tr&#äng là 5 chu&#ng H&# và Báo. Phía trên chu&#ng &# chính gi&#a có m&#t t&#m bi&#n b&#ng đá ch&#m hai ch&# Hán “H&# Quy&#n”, tr&#n đ&#u cu&#i cùng gi&#a Voi và H&# &# Hu&# đ&#äi th&#i vua Thành Thái năm 1904.

Thi ca đ&#äc truy&#n t&#ng trong dân gian v&# hình &#nh Chúa Tể S&#n Lâm:

- Ch&# th&#y h&#m ng&# vu&#t râu, đ&#n khi h&#m đ&#y đ&#u lâu ch&#ng còn.
- Vu&#t râu h&#m – x&#a r&#ng c&#p: làm các vi&#c nguy hi&#m.
- R&#ng già l&#m voi, r&#ng còi l&#m h&# – kinh nghi&#m c&#a th&# sẵn.
- H&#m ch&#t đ&# da, ng&#äi ch&#t đ&# ti&#ng – nói lên ích l&#i c&#a loài h&# và con ng&#äi ngay c&# sau khi ch&#t.
- H&# đ&#i l&#t th&#y tu, ám ch&# k&# gi&# đ&#o đ&#c, thành ph&#n l&#i đ&#ng tôn giáo đ&# đ&#äc vinh thân.
- Tr&#i sanh h&#m ch&#ng có v&#, H&#m mà có cánh h&#m bay lên tr&#i.
- Đ&#u h&# ly s&#n – đ&# c&#p ra kh&#i núi, m&#t sách l&#äc đ&# đ&#i th&# y&#u đi.
- H&# ng&#a ph&#ng nh&#n th&#c, nh&#n th&#c cùng kh&#i đ&#o tâm / con c&#p đ&#i g&#p ng&#äi b&#t ăn, cũng nh&# ng&#äi nghèo kh&# sinh ra lòng tr&#m c&#p?
- Nam th&#c nh&# h&#, n&# th&#c nh&# mi&#u / đàn ông ăn nhi&#u đàn bà ăn ít.
- H&#m m&#t h&#äu h&#n mèo m&#t th&#t / gi&#ng nh&# tr&#o cao té n&#ng.
- Đ&#i h&#m ra c&#a tr&#äc r&#äc sói c&#a sau! ch&#ng k&# ác n&#y nh&#ng r&#äc k&# ác khác vào.
- H&# ph&# sinh h&# t&# / h&# cha sinh ra h&# con.

□

Trong truy&#n Ki&#u c&#a thi hào Nguy&#n Du đã ch&# cái uy c&#a con H&# (h&#m)

- H&#m thi&#ng khi đã sa c&# cũng h&#n.
- Mi&#ng h&#m n&#c r&#n &# đâu ch&#n này
- Râu h&#m, hàm én m&#y ng&#i

Giai tho&#i v&# câu đ&#i, ngày xuân khách vi&#ng Chùa (ông Hoàng Phan Thái?) b&# nhà s&# ra câu đ&#i, ông đã đ&#i l&#i r&#t ch&#nh:

Cái là t&#äng, t&#äng là voi, voi ch&#u c&#a cái

Tu là h&#, h&# là c&#p, c&#p b&#t th&#y Tu

Ná sĩ Há Xuân Háng vái Phám đình Há tác Chiêu Há ngày ná đán chái, chá có mát mình Xuân Háng ông muán giá trò suáng sá bá Xuân Háng máng ván:

Anh đá tánh, anh đá say

Sao anh gháo nguyát giáa ban ngày

Này này chá báo cho mà biát

Chán y hang hùm chá mó tay

Hùm là Há tác tên Chiêu Há cũng không thua háa lái:

Này ông tánh, này ông say

Nay ông gháo nguyát giáa ban ngày

Hang hùm ví báng không ai mó,

Sao có hùm con báng chác tay?

Trong Viát Nam Thi Nhân Tián Chián bài Nhá ráng cáa Thá Lá dĩ ná tá tâm hán thi nhân rát phóng khoáng, hoà vào thiên nhiên vái nháng tiáng thá than trong khoáng không váng láng! bài náy cũng là nái lòng cáa nháng Sĩ quan, Công chác mián Nam sau bián cá đái đái 1975, hàng loát ngái bá nhà cám quyán mái táp trung vào các trái cái táo mát tát cá tá do:

Gám mát khái cám hán trong cái sát,

Ta nám dài, trông ngày tháng đán qua.

Khinh lángái kia ngáo mán, ngán ngá

Giáng mát bé riáu oai linh ráng thám

Nay sa cá, bánhác nhán tù hãm....

.....

Ta sáng mãi trong tình tháng nái nhá,

Thuátung hoành, háng hách nháng ngày xáa.

Nhá cái sán lâm, bóng cá, cây già

Tiáng gió gào ngàn, vái giáng nguán hét núi.

.....

Há sáng trên ráng cao, trong sá thú, nháng hình ánh Há quen thuác, gán gũi trong sinh hoát con ngái. Ngân hàng Quác Gia Viát Nam phát hành ngày 25.8.1972 loái 500 Đáng màu vàng cam đen, mát trác là Đinh Đác Láp mát sau là con Há. Biát Đáng Quân mũ nâu vái phù hiáu đáu cáp trên ngôi sao 5 cánh màu tráng. Biát Cách Dù mũ xanh phù hiáu con cáp vàng nháy qua chiác dù tráng, Tháy quân lác chián là cáp bián.

Trong quân đái có chuáng Cáp đá nhát phát quân nhân vi phám káluát. Bán thác dân Pháp gái ông Hoàng Hoa Thám là con Hùm Yên Thá. Trong các đán, miáu tháng thá tranh Ngũ Há: Hoàng há, Hác há, Bách há, Xích há, Thanh há. Ngoài ra có bia hay tranh điều khác hình, táng cáp thát oai. Trong các phái Võ lâm có các bài Quyán vá há: Mánh Há quyán, Xáa Há Hác quyán, Long Há quyán, Phác Há quyán, Há quyán đáng sinh khí công...

Hå khåu là tên huyåt đåo nåm giåa ngón cái và ngón trå huyåt nåy råt quan trọng trong ngành châm cåu. Ngoài ra còn råt nhiåu tå vå hå: Hå cå, Hå lĩnh, Hå môn, Hå bå, Hå mang, Hå thån, Hå måt, Hå tång, Hå giåy... Tåt có môn chåi Båu, Cua, Cá, Cåp. Cåi måm chi cåp, đåc sách cåp, xem hát cåp, Chùa cåp Watpa Luang búa nåi tiång å Thái Lan đã có công thuån hoá 50 con cåp sång trong vån Chùa hiån nhå nhång con chó, tiån nuôi đàn cåp nåy nhå du khách (hàng ngày måi con ăn hån 6 kilo thåt).

Nuôi cåp cũng không tránh đåc “sinh nghå tå nghiåp” nhå đoàn xiåc nåi tiång cåa Sigfried and Roy å Las Vegas, ngày 03.10.2003 ông Roy Horn điåu khiån cåp trình điån, bång dång con cåp trång hång ngày đåc ông huån luyån tån công ông ngay trên sân khåu. Ông bå trång thång dù đåc chåa trå, nhång ông trå thành phånhân, đoàn xiåc 30 năm hoåt đång phåi ngång!

Thå vån håi năm 1988 å Seoul dùng biåu tång con cåp, hång dåu cå là Tiger Balm Singapore våi hình cåp đang chåy. Năm 1945 hång bia BGI có “Biåre Larue” å Viåt Nam sån xuåt bia nhån hiåu đåu Cåp màu vàng, chai cao (0.66 lit). Singapore năm 1932 có hång bia con cåp Tiger Beer. Truyån tranh Calvin and Hobbes cåa Bill Watterson. Tác giå A A. Milne trong truyån Winnie the Pooh điån tå hå luôn đåm låi may mån... tiåu thuyåt Life of Pi / cuåc đåi cåa Pi viåt vå cåu bé sång sót trên Thái bình dång våi con Hå Bengal.

Tuy nhiên con Hå Shere Khan trong tác phåm The Jungle Books là con våt nguy hiåm nhåt cåa Mowgli. Tác phåm cåp trång cåa Aravind Adiga. Chuyån Khång Tå trå låi Tå Lå “nåm đåi cåp mà giåt” hay chuyån “Cåp Måc Tå” là nhång triåt lý råt hay nói vå thå thái nhån tình. Trong dân gian còn khá nhiåu truyån thuyåt vå Cåp nhå: Cåp må chåa trå cho cåp con bång lá đa (så tích chú Cuåi bay lên tråi) Cåp 3 chân, Cåp måt måt, tåi sao Cåp vån, Cåp måc båy không ai thåm cåu, Cáo mån oai håm, thåc hang Cåp có nhiåu huyån bí å Đà Låt hay còn có tên là thåc Đå Sar. Ngày nay å Hà Nåi đåt håp ngåi đång nên có khu phå chuång Cåp...

Thåo đåc mang tên Hå

* Hå Cao hay Hy Thiåm tên khoa håc Siegesbeckia orientalis L. hå cåc có nåi ngåi ta gåi là cå cåa tråi, hái lúc cây chåa ra hoa, phåi khô dùng đå chåa chân tay tê, lång, đåu gåi đau vì bånh phong thåp.

* Hå Kå hay Ô Rô còn gåi là đåi kå tên khoa håc Cnicus japonicus Maxim, hå cåc là loåi cå måc hoang å Á Châu, hái cây đang lúc nå hoa, phåi khô. Trong dân gian dùng cây nåy đå chåa chåy máu cam, thå huyåt, phù thån ngåi ta dùng cây tåi giå våt nåc uång hay cây khô såc nuåc uång nhå trà.

* Hå Trång Cång còn gåi là cå cåt khí Polygonum Cuspidatum hå rau răm, trong rå cây nåy có chåt antraglucosid dùng làm thuåc chåa tê thåp do té ngã bå thång.

* Đån låi Hå hay låi cåp. Sauropus rostratus, hå thåu đåu còn gåi là cây Cam Xång måc hoang å rång núi, lá rå hái vå såy chåa đång tiêu chåy..

* Hå Thiåt còn gåi là låi hå hay Lô Håi, (lô là đen håi tå låi nhåa cây cô đåc có màu đen) tên

khoa học Aloe Vera hành t&i, loài cây thông dùng chữa bệnh trong ngành mỹ phẩm, làm kem thoa da, dầu gội đầu... người ta chiết lá lấy nhựa, tinh dầu, nhựa, chiết Aloin. Đây là vật thu&c dùng trong Đông và Tây Y, giúp tiêu hoá kích thích niêm mạc ruột...

* Hoa Hồng Ngái là Hoa Trinh Nữ, còn gọi là Hoa M&c C&, nếu lấy nước uống theo Nam Y trị bệnh cao máu?

* Hoa phách đỏ&c gọi là huyết phách, minh phách, hoa ngũ tàng chi, tên khoa học là succinum, là nhựa của các loài cây lá kim đã hóa thạch.

* Thạch anh mắt hổ (Tiger's Eye) người ta sử dụng như đá phong thủy và làm trang sức.

* Hoa móng c&p tên khoa học strongylondonmacrobotry.L, còn gọi là hoa cẩm thạch (Jade Vine)

* Ngũ Hành Sơn Đà Nẵng có loài cây hoa tigon (tigradies) là hoa vĩ thi& còn gọi là cây đuôi hổ p.

Nh&ng dùng vật có tên học đầu nguy hiểm như: các loài rắn hổ, muỗi hổ Á Châu, k& không hổ, nh&n hùm, cá mập da hổ, nh& c&p....Ngoài ra x&ng H& dùng như Cao hổ chiết tên khoa học Panthera tigris L, dùng toàn bộ x&ng con H&, không thể thi&u mi&ng x&ng nào. Do đó phải có người biết xem và chọn lọc x&ng. X&ng hổ quý nhất là x&ng tay (h& hình c&t) rắn x&ng chân, x&ng đầu, x&ng sống lưng và x&ng đuôi (không thể thi&u như x&ng này đ&c). X&ng tay hổ và hổ khu&u, có mặt là 'thông thiên'; đ&c đi&m này dùng phân biệt x&ng hổ, x&ng beo và các x&ng khác: răng hàm có hình chữ 'tam sơn'.

H& chiết trong rừng lâu ngày x&ng trở nên b&t, nếu ngâm nước lâu thì b& i, hổ săn bắn đ&c thì x&ng dính liền nhau, trở nên ngà, đ& hổ và vàng. X&ng hổ tốt nhất nặng 10 – 15kg. Nếu có đ& 5 bộ x&ng cùng nhau thì tốt nhất. Một kg x&ng đã chế nếu đ&c đ& 230g cao hổ, cho nên nếu Cao hổ chiết người ta thông người lớn và x&ng Sơn đ&ng (t& 1/5). Nếu đ&c "ngũ đ&ng như hổ" thì càng có lợi ích. X&ng sống lưng nếu và x&ng H& cũng phải làm sạch như g&c (s&ch tu&, gân, thịt theo kinh nghiệm của Đông y sĩ thầy Ba Qu& Sơn & B&y hiện cho biết). Ngày nay x&ng c&p hiếm như người n&u cao hổ chiết giờ đ& trở c&i.

Ngành Y học Tây phương chữa khám phá ra các chiết bộ đ&ng trong Cao hổ chiết, hổ chữa dùng các loài đ&c phẩm ngâm rượu hổ chiết như bên Tàu hay Việt Nam như ng tu&i th& hổ rất cao. Chúng ta cần phải xét lợi quan niệm của người Tàu ăn, uống đ& c&ng đ&ng bộ th&n ngay c& thai nhi? điều này không thể nào chấp nhận.

Các qu&c gia Á Châu ăn Tết Canh D&n

M&i qu&c gia có mặt phong t&c riêng và quan niệm 12 con Giáp. Đ&i Hàn, Nhật, Hoa học gọi là: Chu&t-Bò-C&p-Th&-R&ng-R&n-Ng&a-C&u-Kh&-Gà-Chó-Heo. Người Việt thì chọn con đ&ng th& 4 là M& và th& 8 là Dê.

Đón Tết giêng nhau vào ngày Âm lịch, những Nhà tể là quác gia chán Tết Dáng lịch (1) theo các nác Tây Pháng tá khi cuác Duy Tân Minh Trá do Thiên Hoàng Meiji 6 năm 1873. Những Nhà tể chuán bá năm mái tá ngày 31.12 có tên gọi là Omisoka và đón mừng năm mái Oshogatsu, vui chơi 3 ngày Tết theo phong tục truyền thống của Nhà tể. Vào đêm giao thừa các chùa sẽ đánh 108 hồi chuông với ý nghĩa xua đuổi 108 con quá sá. Tiếng chuông cũng là âm thanh để coi là bác nhát trong năm âm thanh của Phật pháp. Lễ chúc mừng năm mái mái người quây quần bên nhau thưởng thức rượu sake và các món ăn truyền thống vào dịp Oshogatsu.

Thái, Lào, Campuchia ăn Tết theo Phật lịch năm mái bắt đầu vào ngày Đán sinh của Đác Phật 15/4 và ngày lịch chính thức để mừng má đầu báng lịch âm Phật tá 13 đến 15 tháng 4. Ngày xuân với lễ hội té (tát) những người ta tin những sự giúp đỡ từ xa đi xa, bánh tát và cầu chúc năm mái sáng lâu, sách sá và mạnh khỏe, để cầu may, bình yên cho cả năm, người dân sẽ té những lên nhau bằng cách xô... người để té nháu những càng may mắn.

Tuy nhiên mái những có nghi thức lễ hội và sinh hoạt khác nhau: Thái Lan ăn tết gọi là Songkran. Sau lễ tắm Phật trên chùa, bắt đầu mừng năm mái bằng lễ té nước. Các món ăn đặc trưng của Thái: cà ri xanh nấu với gà (gaeng kiao wan gai), canh chua tôm (tom yam), bánh gạo thịt gà và tôm, xôi ngọt sáu riêng... Tết Campuchia gọi là Chol Chnam Thmay (Chál Chnám Thmáy). Ngày tết gia đình quây quần bên nhau, cùng thưởng thức món cà ri. Lào tết gọi là Bunpimay, món ăn Tết là Lạp để làm báng thịt gà hay thịt bò, trâu để làm nháu với rau bác hà xào nhá và những ớt chanh, không dùng gừng, vị chua cay. Những ta thưởng dùng Lạp chung với các loại rau nhá húng lái, ngò gai ăn với xôi nóng... trong những ngày tết thưởng có lễ phóng sanh.

Những Philippines ăn Tết theo Dáng lịch là dịp để những người trong gia đình suy ngám và những chuyển dời ra trong năm qua, và cùng hướng về tương lai với những hy vọng tươi sáng. Đây với những Philippines ngày tết biáu tượng cho sự thay đổi, hy vọng, cầu hỏi sự sai và làm những điều tốt đẹp. Giao thừa bàn tiệc “Media Noche” để cả gia đình cùng thưởng thức vào đúng nửa đêm. Bàn tiệc thưởng có trái cây xếp theo hình vòng tròn, biáu tượng những để ngáu náu, với những váng đem lễ may mắn và tài chính cho gia đình.

Dân tộc Indonesia và Malaysia là quác gia, như hướng Hồi giáo có nhiều tôn giáo và sắc tộc, do đó cách chào đón tết cũng rất đa dạng và khác biệt. Đó là tết của người Hồi giáo (Tahun Baru Hijriah), tết của người Hindu tại đảo Bali (Tahun Baru Saka) và tết cầu truyền theo kiáu Trung Hoa (Tahun Baru Imlek) hay còn để gọi là Imlek, chính thức để công nhận là ngày lịch quác gia tại Indonesia.

Tuái Đán tết xáu

Ngái tuái Dán tháng có nét uy quyán tính can đám, thích máo hiám. Há có tính táp trung cao, luôn đem hát cá sác lác, tinh thán đá làm viác. Đái sáng tình cám cáa há rát phong phú, nên khi còn trá há có lái sáng khá láp đá, ham bay nháy, du lách đó đây.

Ngái ná tuái Dán rát có duyên, hoát bát, linh lái, thanh lách, há không bao giá hải lòng vái bát cá viác gì. Ngái tuái Dán háp vái ngái tuái Hái, vì ngái tuái Hái đám đám, tá tán, há sá bátúc, kiám chá sá nóng náy cáa ngái tuái Dán.

Dán ý háp tâm đáu vái ngái tuái Tá vì cá hai đáu rát đa nghi. Sá khác biát là á chá ngái tuái Dán liáu lĩnh trong khi ngái tuái Tá thì thán tráng. Ngái tuái Dán sá nám háu quá náu đái đáu vái ngái tuái Thân vì ngái tuái Thân nhanh nhán, tháo vát, lám máu nhiáu ká. Ngái tuái Dán mánh Mác có tài ngoái giao tráng danh đá, có thá táo đáng nên sá nghiáp lán.

Đái sáng con ngái thăng hoa tát đáp cán giàu lòng vá tha chia sá buán vui vái đái, tính tát con ngái rát hiám trái lái thói há tát xáu khá nhiáu, nháng kiêu căng, oán gián tham tián, háo danh, háo sác... là nháng tát xáu đáa con ngái đán bái hoái thanh danh... nhá tác ngá có câu “cáp chát đá da ngái ta chát đá tiáng”. Chúa Tể Sán Lâm lên ngôi, nháng con ngái thông minh là con cáa Tháng Đá, là Chúa cáa muôn loài, nháng chúng ta phái báo vá thiên nhiên, đá thú ráng còn nái đá sinh sáng.

Kính chúc gia đình quý đác giá mùa Xuân An Bình và nhiáu Ân Phúc.

Tài liáu tham kháo:

Tiger im Natur Lexikon

(1) Lách Julius do hoàng đá Julius Caesar đáa ra vào năm 45 trác Công nguyên. Lách Julius chia thành 12 tháng vái 365 ngày, cá 4 năm thì thêm mát ngày vào cuái tháng 2 táo thành năm nhuán. Vì váy theo lách Julius thì mát năm có 365,25 ngày. Nháng đá dài cáa năm mát trái là 365,242216 ngày cho nên lách Julius dài hán khoáng 0,0078 ngày trong mát năm, tác là khoáng 11 phút 14 giây. Đá bù vào sá khác biát này thì cá 400 năm ta sá bát đi 3 ngày năm nhuán.

Cho đán năm 1582, thì sá sai biát đã lên đán 10 ngày. Giáo Hoàng Gregory XIII quyát đánh bá 10 ngày trong tháng 10 năm đó đá cho lách và mùa màng táng áng trá lái. Sau ngày 4 tháng 10 năm 1582 là ngày 15 tháng 10. Và đá tránh sai biát, lách láy năm nhuán là năm có sá thá tá chia chán cho 4 (nhá năm 1964, 1980, 2004, ...) và các năm tán cùng báng 00 phái chia chán cho 400 mái là năm nhuán (năm 2000 chia chán cho 4 và 400 nên là năm nhuán, nháng năm 1700, 1800 và 1900 chia chán cho 4 nháng không chia chán cho 400 nên không phái là năm nhuán, ...). Lách đã sáa mang tên lách Gregory và đác áp dáng cho đán bây giá.

Chúa T^h Lên Ngôi

T^h Gi^h: Nguy^hn Quý Đ^hi

Th^h B^hy, 20 Th^hng 2 N^hm 2010 17:42

D^hng l^hch là lo^hi l^hch mà ngày tháng c^ha nó ch^h ra v^h trí c^ha Trái Đ^ht trong chuy^hn đ^hng c^ha nó xung quanh M^ht Tr^hi. Trong ngôn ngữ giao tiế^hp thông th^hng c^ha ng^hi Vi^ht nói t^hi l^hch Gregory m^hc dù trên th^hc t^h có nhi^hu lo^hi l^hch khác có cách th^hc tính toán ngày tháng nh^h đã nói trên.